

Josip Lisac
Sveučilište u Zadru
Obala kralja Petra Krešimira IV. 2
23000 Zadar

FONOLOGIJA NOVOŠTOKAVSKOGA IKAVSKOG DIJALEKTA

Obrađuje se prostiranje novoštokavskoga ikavskog dijalekta i njegove glavne fonološke značajke. U vokalizmu riječ je o ikavskom refleksu *jata*, o ponekom primjeru vokalizacije poluglasa u slabu položaju i prijelaza prednjega nazala u *a*, o prijelazu *ra* u *re*, o vokalnim redukcijama i o djelovanju nazala. Iz konsonantizma obrađeni su refleksi praslavenskoga *d'*, šćakavizmi odnosno štakavizmi, gubljenje *h* i *f*, postojanje *ʒ*, gubljenje zvučnosti na kraju riječi, prijelaz *ʒ* u *r*, nedosljednost nove jotacije, prijelaz *lj* u *j*, prijelaz dočelnoga *-l* u *-o* ili *-a*, prijelaz dočelnoga *-m* u *-n* u nastavcima i u nepromjenjivim riječima, cakavizam. U inače novoštokavskoj akcentuaciji obrađuju se primjeri čuvanja starih silaznih akcenata izvan prvoga sloga, čuvanje akuta ponegdje, dosljednost prijelaza akcenata na proklitiku i čuvanje nenaglašenih duljina. Dodaju se i napomene o genezi toga dijalekta. Na kraju se daje najglavnija literatura.

I. Prostiranje

Novoštokavskim ikavskim dijalektom govori se na području zapadne Hercegovine, dijela južne Bosne sve do područja Jajca i zone sjeverno od Travnika i Zenice; u Republici Bosni i Hercegovini u taj je dijalekt uključeno i područje zapadno i sjeverozapadno od Livna (Livanjsko polje), zatim teren oko Dervente i Bihaća, a uz to još niz manjih oaza. Uglavnom su zapadno od rijeke Bosne i zapadno od Neretve Hrvati i Bošnjaci ikavci (s time da su doline Fojnice i Usore ijekavske, tj. pripadaju nenovoštokavskom ijekavskom šćakavskom dijalektu), rijetko su (i)jekavci; još su rjeđe Srbi ikavci, i to nedaleko od Livna (Vukovsko polje). U ratu 1992. – 1995. u znatnoj su mjeri Hrvati i Bošnjaci napustili područje pod srpskom vlasti (Republika Srpskâ), a slično je bilo i na području pod hrvatskom i pod bošnjačkom vlasti (Federacija Bosna i Hercegovina) sa Srbima. Hrvati su u znatnu broju otišli u Hrvatsku ili na teren pod svojom vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine, Bošnjaci i Srbi također na teren pod svojom vlasti. Te su seobe osjetno promijenile dijalektno

stanje kakvo je postojalo do 1992. Na jugu novoštokavskim se ikavskim dijalektom govori od Opuzena i Metkovića prema sjeverozapadu sve do Omiša. Dalje je obala uglavnom čakavska, no na mnogim su područjima (npr. oko Šibenika) štokavci doprli do obale ili su jako izmijenili postojeću čakavštinu. Npr. u Splitu danas štokavci ikavci izrazito dominiraju, dok su nekad prevladavali čakavci. Podvelebitsko ili njemu blisko područje u cjelini je ikavsko novoštokavsko, pri čemu čakavci slabije (Privlaka i Novigrad kod Zadra) ili bolje (Senj) čuvaju svoje osobine u rijetkim naseljima. Na otocima ikavci novoštokavci zabilježeni su na Korčuli (Račišće), Hvaru (Sućuraj), Braču (Sumartin), Šolti (Maslinica), a njihov je utjecaj snažan na Pagu, osobito u Dinjiški i Vlašićima. Međutim, to paško područje svrstavamo u južni (ikavski) čakavski dijalekt. Račišće, nekad (i)jekavsko, u novije je doba primilo ikavizam. U Lici su ikavci novoštokavci koncentrirani oko Gospića (Bilaj, Brušane, Trnovac, Smiljan itd.), u blizini Senja (Krasno, Krivi Put), oko Lovinca i Svetog Roka, u zoni prema Kordunu (Poljanak, Smoljanac) itd. U Gorskom kotaru ikavce nalazimo u Liču i okolici, u Mrkoplju i u Sungeru. U Slavoniji novoštokavskom ikavskom dijalektu pripadaju Vuka, Široko Polje, Punitovci (između Osijeka i Đakova) te Dragotin, jugozapadno od Đakova. U Bačkoj znatno područje oko Subotice i Sombora (Srbija) te oko Baje (Ajmaš, Baškut, Bikić, Boršod, Čavolj, Čikerija, Gara, Kačmar itd.) u Mađarskoj ima značajke novoštokavskoga ikavskog dijalekta; tom dijalektu pripadaju i Andzabeg te Erčin u okolici Budimpešte, dok je u Tukulji izmiješan novoštokavski ikavski i novoštokavski (i)jekavski dijalekt. U Italiji (Molise) ikavski su novoštokavski govori u Kruču, Stifiliću i u Mundimitru. Moliški Hrvati u znatnu broju žive na području Perthu u Zapadnoj Australiji.

Novoštokavskim ikavskim dijalektom govore Hrvati i Bošnjaci, rijetko drugi.

II. Vokalizam

Glavno vokalno obilježje novoštokavskog ikavskog dijalekta njegov je ikavski refleks jata. On je, međutim, često nedosljedan, pa se javlja i pokoji ekavizam (*železo, cesta ili testa, zenica, koren, starešina, brezovina, ozledit, zanovetat, obe*) ili (i)jekavizam (*tijesto, sijeno, vijenac, njeki, čeo* "htio"). Međutim, u pogledu odstupanja od čistog ikavizma neujednačenosti su vrlo znatne, pri čemu se zapadnobosansko i ličko područje prilično izdvajaju brojnošću neikavizama. Čak se može pomisliti da ikavska zamjena zapadnoštokavskoga diftonškog jata nije u zapadnoj Bosni bila provedena dosljedno kao drugdje na ikavskim terenima. Naravno, odstupanja od ikavizama na raznim terenima često moraju imati različita objašnjenja.

Šva je redovito davalo *a* (*dan, danas, san*), pri čemu ističem primjer *malin* "mlin" zabilježen među moliškim Hrvatima; tu je riječ o vokalizaciji poluglasa u slabu položaju, kao u čakavskom narječju. U čakavskoj blizini ponegdje je zabilježeno i *kadi* "gdje". Često je i *pasa* G jd. npr. *a* je različita podrijetla (prije svega dugo) i često zatvoreno, osobito u zapadnoj Bosni.

Stražnji nazal redovito je davao *u* (*put*), a *u* je kontinuant i samoglasnoga *l* (*sunce*).

Prednji nazal redovito je davao *e* (npr. *meso*), no bilježimo i *a*: *žavica* “žalac” u Trnovcu u Lici, u Otoku kod Sinja, u Grudama itd., *žaovica* u Guberu kod Livna, *žalac* u Dobretićima kod Jajca, *jami* “uzeti” u Grudama i u Vitini (zapadna Hercegovina), *prijat* “primiti”, *zajat* “posuditi”, *jačmak* “ječam” u Imotskoj krajini i Bekiji, *jadro*, *najat* “najmiti”, *jatra* i *jetra* u senjskom zaleđu, *jačmik* u Klisu, *jačmer* u Mratovu (Promina) itd. Svakako primjeri s *a* govore o bliskosti tih štokavaca s čakavcima.

U moliškim primjerima *repac* “vrabac”, *krest* i *rest ra* se mijenja u *re*; tako je i kod Bošnjaka u Donjoj Rami. Izostaje *e* u *krast* na dalmatinskom kopnu (Makarsko primorje, Klis, Nin, Imotski, Opuzen itd.), u većem dijelu Rame, u Hercegovini i jugozapadnoj Bosni, u Derventi, Lici i u senjskom zaleđu; sjevernije u Bosni i u bačkih Bunjevaca *e* se javlja samo u *vrebac*. Često u tom dijalektu dolazi i *greb* odnosno *greblje*. Osim u tih štokavaca ikavaca, prijelaz *ra* u *re* jače je ili slabije zastupljen i u čakavaca, također u još nekih štokavaca.

Vokalne redukcije tipa *udovca* “udovica”, *kolca* “kolica” česte su, osobito u sjevernijim bosanskim predjelima, ali i drugdje, npr. govori u splitskom zaleđu. Među moliškim Hrvatima javlja se reduciranje ili otpadanje starih kratkih dočetnih vokala.

Kao i u slavonskom (nenovoštokavskom arhaičnom šćakavskom) dijalektu, i u novoštokavskom ikavskom dijalektu vokalizam je peteročlan.

Djelovanje nazala na raznim stranama vrlo je izrazito u primjerima kao *kunj*, *nuga* itd.

III. Konsonantizam

U konsonantizmu novoštokavskoga ikavskog dijalekta važna je značajka *đ* kao refleks praslavenskoga *d'*, s time da je *j* češće nego u slavonskom dijalektu. *J* je zabilježeno u par primjera kod moliških Hrvata (*tuji*, *preja*), nešto češće u Imotskoj krajini i Bekiji (*mejaš*, *gospoja*, *prejica*), iznimno u Grudama, Mrkoplju, senjskom zaleđu itd., obično u riječi *mejaš*. Pretežno dolazi *j* u šćakavskim govorima, osobito u južnijim, npr. u Rami *meja*, *preja* itd. I govori uz more (npr. u splitskoj okolici) imaju poneko *j*. Primjeri s *j* također govore o bliskosti tih štokavaca s čakavcima, a i s mnogim kajkavcima.

Novoštokavski ikavski dijalekt je i šćakavski i štakavski, tako da se po toj značajci dijeli na dva poddijalekta. Ugrubo govoreći, šćakavci su u Dalmaciji između Cetine i Neretve te na otocima, u Bosni od Livna i Duvna do gornjeg Vrbasa i srednjeg toka Bosne, oko Dervente, u Bosanskoj krajini, u Slavoniji. Štakavska bi bila zapadna Hercegovina, Dalmacija zapadno od Cetine, Lika i Bačka. Uz to su štakavski Opuzen, Lič u Gorskom kotaru, Molise. Gledano preciznije, pokazuje se da u Otoku kod Sinja dolazi i *št* i *šć*, slično tomu oko uglavnom šćakavske Dervente, također među Bunjevcima senjskoga zaleđa. Sveti Juraj kod Senja, Mrkopalj i Sunger u Gorskom kotaru šćakavska su mjesta. Zanimljivo je da je Čitluk u zapadnoj Hercegovini šćakavski, dok su Grude i šćakavske (pretežno) i štakavske. U slivu Une također dolaze i šćakavski (*šćeta*) i štakavski primjeri (*gušter*). I

u štakavskoj zapadnoj Hercegovini zna se pojavljivati i pokoji šćakavski primjer. Ovo je i prilika da preciziramo granicu na zapadnohercegovačko – dalmatinskom području. Ona teče od Raške Gore na Neretvi preko Čabulje do Vranića i Gruda, zatim između Drinovaca i Ružića do brda Milina zasida odakle se spušta na podnožje Biokova između Raščana i Kozice. Kako se zna, sâmō Makarsko primorje je šćakavsko.

Fonem *f* uglavnom ne dolazi u rečenom dijalektu (osim u bošnjačkim govorima) ili je ograničen na tuđice i onomatopeje. Zamjene su *v* i *p*. Izdvaja se moliško područje gdje *f* nije rijetko, ali i tamo dolazi u posuđenicama kao *fortuna* ili *friško*. *F* je relativno frekventno i u bačkih Bunjevaca, u Mrkoplju, u Ninu, u Sućurju i u Sumartinu.

Fonem *h* izgubljen je ili rijedak uglavnom svugdje, a prelazi obično u *v*, *j* i *k*. Moliški Hrvati imaju *h* (velarnoga izgovora) vrlo često, tj. taj se fonem javlja u svim pozicijama, na početku riječi (*hlad*), unutar riječi (*buha*), također u dočetnoj poziciji (*grih*). *H* se uglavnom čuva i u Sumartinu, u Mostaru, u bačkih Bunjevaca. Bošnjaci uglavnom redovito čuvaju oslabjeli izgovor *h*; Drežnica u zapadnoj Hercegovini, i inače netipična u konsonantizmu (čuva *č* – *ć*, *dž* – *đ*), ne čuva *h*.

Dž se pretežno čuva, ali uz česte prijelaze u *ž* u primjerima kao *žep* ili *sržba*. Nerijetko u Hrvata (jugozapad Imotske krajine i Imotski, Opuzen, Molise, senjsko zaleđe, Nin itd.) *dž* prelazi u *đ*, dok je taj prijelaz u Bošnjaka gotovo redovit; opet izostaje Drežnica, kako smo već vidjeli. S tim se prijelazom podudara prijelaz *č* u *ć*. Relativno je često izjednačenje afrikata *č* i *ć* u njihovoj srednjoj vrijednosti. *Čr*- uglavnom redovito prelazi u *cr*-; čuvanjem *čr*- izdvajaju se moliški Hrvati. Čakavci i kajkavci većinom čuvaju *čr*-.

ž se pojavljuje u Moližana, i to u pozajmljenicama (*linzun* itd.), ali i u riječima slavenskoga podrijetla (*sunze*); kako vidimo, to su primjeri iza *n*. Riječ je o pojavi koja zahvaća grčko, albansko, makedonsko i neka područja u južnoj Italiji. Tu *nc* daje *nž*, uz druge slične primjere. U moliških Hrvata su primjeri kao *sunze*, dakle, primljeni od susjednih Talijana.

Zvučnost na kraju riječi uglavnom se zadržava, ali se i djelomično gubi (moliški Hrvati, Imotska krajina i Bekija, zapadna Hercegovina, Opuzen); obezvučenost na kraju riječi značajka je govora Otoka kod Sinja, Drežnice i zaseoka Mrnjavci u Lovreću.

U primjerima kao *more* “može” uglavnom je svugdje došlo do prijelaza *ž* u *r*, jedino se ponegdje javljaju i dubletni oblici kao *može* u Otoku, a u Imotskoj krajini i Bekiji mogućnosti su razne, npr. *ne mogu*, *ne mežen*, *ne moren*, *ne meren*. U bačkih Bunjevaca dolazi *možem*, dakle *ž* ostaje nepromijenjeno.

Redovito se javlja *doć(i)*, *poć(i)* i slično, rjeđe i *dođe*, *pođe* itd., ali u šćakavskim govorima, osobito u južnima, nije rijetko *dojde* ili *doje*.

Novo jotovanje nije dosljedno izvedeno, a osobito su primjeri kao *rodjak*, *netjak* česti (mnogi govori u Bosni, Šibenik, Nin, Imotska krajina i Bekija).

Protetsko *j* nije često; primjeri kao *jakrap* i *jakrep* “škorpion” (Imotska krajina i Bekija) iznimni su, običniji u raznim mjestima *jope(t)* “opet”, *jular* “ular”, *južina* “užina”.

Fonem *lj* nerijetko se izjednačuje s *j*; to je zabilježeno u raznim bošnjačkim govorima u Bosni i Hercegovini, u Klisu, u Sućurju, u Sumartinu, ponegdje drugdje uz obalu (npr.

Makarsko primorje), u Čonoplji u Bačkoj, a čini se da primjeri kao *kašaj* “kašalj” mogu doći u Kruču (Molise).

Kod moliških Hrvata postoje fonemi *l'* i *d'*, a potječu od skupina *jt* i *jd* (npr. *pot'*), u primjerima nove jotacije i slično.

U krajevima bližim moru dočetno *l* u participima dalo je *a*, u krajevima udaljenijim od mora *o*; već na sjeveru zapadne Hercegovine obično je dobiveno *-o*, a u Lici dolazi *čuva*, *vidija*, u Mrkoplju *dignija*, uz to u Mrkoplju i tip *metnil*, *bil*. Uz tip *bija* ponegdje se javlja i *bije*, npr. u Trnovcu u Lici i u Posedarju. I među moliškim Hrvatima dolazi tip *mblija* “mljeo”.

Uz more i u blizini mora dočetno je *m* u nastavcima i u nepromjenjivim riječima prešlo u *n*. U zapadnoj Hercegovini u Hrvata prevladava *-n*, u Bošnjaka je *-m*, ali je u Drežnici *-n*. Bošnjački govori, osim rečenoga, mijenjaju ponegdje *nj* u *n* (*kon*).

Čakavizam je zabilježen u Karlobagu i u Šibeniku; javlja se *c* (*covik*), *š* i *ž* (*žašto*).

IV. Akcentuacija

Akcentuacija u ikavskim novoštokavskim govorima uglavnom je dosljedno novoštokavska. To znači da se javljaju četiri akcenta s distribucijom kao u standardnom jeziku. To ipak ne znači da silazni akcenti ne mogu doći i izvan prvoga sloga u riječi, osobito u riječima stranoga podrijetla (derventsko područje npr.: *koperànt*) i u domaćim složenicama (npr. okolica Dervente: *poljoprìvreda*). Ponegdje neprenesene dugosilazne akcente nalazimo i inače na unutarnjim i finalnim slogovima riječi, npr. oko Subotice *devdèst*. Područje Imotske krajine i Bekije najdosljednije je u prenošenju naglaska na proklitiku, čak u oko 90% primjera: *ù kuću*, *nà brdo*, *ù šaku*, *podà tebôn*, *nìs kosti*, *zà kravu* itd. U jednom dijelu Rame (dio Donje Rame) čak se može čuti akut u govoru Bošnjaka (*stojì*, *izàć*), ali on uvijek može biti zamijenjen dugosilaznim naglaskom, pa je, dakle, fonološka vrijednost toga akcenta ograničena. U Kruču je bilježen akut (*kōnc* “završetak”, *krāj* “međa”), također u Sumartinu (*pitūr*, *špijūn*). Općenito govoreći, akcenatski se izrazito izdvaja moliško područje gdje su vrlo česti dvostruki akcenti (npr. *stòjì*), gdje akcent obično ne prelazi na proklitiku i gdje čak dolazi (neposredno ispred naglaska) prednaglasna duljina. Svakako je tu utjecaj bilingvizma bio izrazit. U ikavskošćakavskim govorima zapadne Bosne postoje ostatci starije akcentuacije, uključujući (prema uvidima Asima Pece) eventualno i akut.

Obično se nenaglašene duljine dobro čuvaju, no dolazi i do njihova skraćivanja. Ponegdje su skraćivanja neznatna (Trnovac u Lici, Opuzen itd.), ponegdje znatnija (bački Bunjevci), sve do stanja na otocima (osobito na Hvaru i na Braču) gdje je stanje približno po sredini između dosljednoga čuvanja i dosljednoga gubljenja, a gubljenje duljina očito se javlja pod utjecajem susjednih čakavskih govora. U bačkih Bunjevaca dolaze sekundarne duljine u enklitičkim pozicijama tipa *báčilā sam*, *svèkrovā mi je*.

Naglasne značajke novoštokavskoga ikavskog dijalekta u mnogim su pojedinostima temelj norme hrvatskoga standardnoga jezika.

V. Geneza

Novoštokavski ikavski dijalekt današnji je dijalekt hrvatskoga jezika koji je najvećom dijalektnom jedinicom nastalom od nekadanjega zapadnoštokavskog narječja. Razumije se da su štokavski govori u Slavoniji predci današnjega slavonskog dijalekta, dok su štokavski govori u zapadnoj Bosni, zapadnoj Hercegovini i u dijelu Dalmacije dali današnji novoštokavski ikavski dijalekt. Ti su nekadanji zapadnoštokavski govori najčešće bili šćakavske fizionomije što je izrazito zapadna značajka, čemu se priključuje i češće ili rjeđe *j* od praslavenskoga *d'*. Svakako je refleks *j* tijekom vremena gubljen tako da je on danas prilično rijedak. Zapadnom je značajkom i ikavizam, koji je dobiven i prijelazom zatvore-noga *e* u *i* i prevladavanjem prvoga dijela diftonga *ie*, ali danas ne možemo sigurno znati kako se je upravo odvijao taj proces na pojedinim terenima. Nema sumnje o tom da li i taj ikavizam znači povezanost s čakavskim (ikavskim) govorima, iako su to najvjerojatnije većinom neovisni procesi, jedan južnočakavski, drugi zapadnoštokavski. Kako je Makarsko primorje imalo mnogo veza s čakavštinom, lako je moguće da je tu došlo do procesa kao u jugoistočnoj čakavštini, tj. do prijelaza zatvorenog *e* u *i*. Sigurno je nekad u zapadnom štokavskom narječju vladao troakcenatski sustav (kratkosilazni, dugosilazni, akut) kao u čakavštini i kajkavštini, a ostatci toga stanja još se u nekoj mjeri čuvaju i danas u novoštokavskom ikavskom dijalektu. To se odnosi i na primjere današnjega rijetkog čuvanja akuta, također na primjere koji nam govore da je u tim govorima dugo čuvan akut. Tako, recimo, bilježimo u Rami nepreneseno *napišē*, *uživā*, *račūn* itd., dok je u primjerima u kojima nije bilo akuta akcent prenesen. Dakle, novoštokavski je akcent dobiven u novije doba, pa su i uopće tendencije novoštokavskoga razvoja relativno mlade pojave.

Uz *šć* / *št* važna je i značajka prijelaza *-l* u *-o* ili u *-a*. Na području između Makarskoga primorja i južne Bosne postojale su (i još postoje) četiri zone: zona *šć*, *-a* u Makarskom primorju, zona *št*, *-a* oko Ljubuškoga (odakle su govori moliških Hrvata, kao i jugozapadnog istarskog dijalekta; to su južni govori nekadanjega zapadnohumskoga dijalekta), zona *št*, *-o* oko Mostara (odakle su podrijetlom govori bačkih Bunjevaca; to su sjeverni govori zapadnohumskoga dijalekta), zona *šć*, *-o*. Razumije se, govorni tip *št*, *-a* zahvatio je golem prostor, također govorni tip *št*, *-o*. Ikavsko-šćakavski govor u okolici Dervente ima značajke *šć*, *-o*, pa je i on na to područje prenesen iz područja južnijih šćakavskih govora. Svakako se, dakle, novoštokavski ikavski dijalekt sastoji od niza većih ili manjih nepovezanih ploha, uz veće kompaktno područje Dalmacije, Hercegovine i Bosne, ali je današnji govorni raspored vrlo izmijenjen u odnosu na prvobitno stanje. Naročito je zanimljivo da su danas u teritorijalnom dodiru govori Makarskoga primorja (nekadanji makarsko-primorski dijalekt) i govori jugozapadne Bosne (nekadanji livanjsko-vrbaski dijalekt), oboji šćakavski, ali je također očito da nekad nije bilo prave međusobne povezanosti. To smo već istakli: između tih dvojih šćakavaca uglavnom su bili štakavci (nekadanji biokovsko-cetinski dijalekt) kojih su potomci danas u jugozapadnoj Istri i u provinciji Molise. Vrlo je jasno da su govori formirani u udaljenim predjelima bili manje slični i manje srodni od onih susjednih.

Sve u svemu, navedeni a i neki nenavedeni primjeri, kao npr. *kljica* “klica”, *Kljis* “Klis”, *pekljat* “petljati”, jasno pokazuju da postoji znatna bliskost između mnogih novoštokavskih ikavskih govora i mnogih čakavskih govora.

Literatura

- Baotić, J. (1983) Ikavskočakavski govor u okolini Dervente, *Bosanskohercegovački dijalektološki zbornik*, IV, 7–208.
- Breu, W. – Piccoli, G. (2000) *Dizionario croato molisano di Acquaviva Collecroce*, Campobasso.
- Brozović, D. (1970) O Makarskom primorju kao jednom od središta jezično-historijske i dijalekatske konvergencije, *Makarski zbornik*, 1, 381–405.
- Brozović, D., Dešić, M., Peco, A., Vujičić, D. (1979) Govori sjeverozapadne Bosne, *Bosanskohercegovački dijalektološki zbornik*, II, 7–157.
- Clissa, J. (1995) *Language shift and diglossia among the Italo-Croatan migrants from the Molise in Western Australia. A preliminary Study*, Perth.
- Dragičević, M. (1987) O konsonantskom inventaru govora lovinačkih ikavaca, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, XXX–1, 179–189.
- Finka, B. (1977) Štokavski ikavski govori u Gorskom kotaru, *Zbornik za filologiju i lingvistiku*, XX–2, 167–197.
- Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih Opšteslovenskim lingvističkim atlasom* (1981) Ivić, P. (ur.) Sarajevo.
- Halilović, S. (1996) O govoru Opuzena, *Studia linguistica Polono-Meridianoslavica*, 8, 191–198.
- Hraste, M. (1951) O štokavskim govorima na Hvaru i Braču, *Zbornik Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, 1, 379–395.
- Japunčić, M. (1911–1912) Osobine bunjevačkog govora u Lici, *Nastavni vjesnik*, XX, 266–273.
- Jurčević, I. (1979) Prilog proučavanju govora sela Kovača kod Duvna, *Prilozi proučavanju jezika*, 15, 101–120.
- Kovačević, M. (2000) Duvanjski govor i njegove posebnosti, *Duvanjski zbornik*, 493–511, Zagreb – Tomislavgrad.
- Maštrović, Lj. (1955) Ninski govor, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, 2, 87–140.
- Moguš, M. (1978) Pogled na današnji jurjevački govor, *Filologija*, 8, 227–232.
- Novaković, P. (1994) Sumartinski rječnik, *Čakavska rič*, XII–2, 105–145.
- Okuka, M. (1983) *Govor Rame*, Sarajevo.
- Peco, A. (1975) Ikavskočakavski govori zapadne Bosne (I dio: Uvod i fonetika), *Bosanskohercegovački dijalektološki zbornik*, I, 1–264.
- Peco, A. (1986) *Ikavskoštakavski govori zapadne Hercegovine*, Sarajevo.

- Peco, A. (1982) Ikavskošćakavski govori zapadne Bosne (II dio: akcenat, oblici, tekstovi), *Bosanskohercegovački dijalektološki zbornik*, III, 7–258.
- Peić, M. – Bačlija, G. (1990) *Rečnik bačkih Bunjevaca*, Novi Sad – Subotica.
- Piccoli, A. – Sammartino, A. (2000) *Rječnik moliškohrvatskoga govora Mundimitra*, Montemitro – Zagreb.
- Popović, I. (1968) *Govor Gospođinaca u svetlosti bačkih govora kao celine*, Beograd.
- Ramić, N. (1999) Livanjsko-duvanjski govorni tip, *Srpski dijalektološki zbornik*, XLVI, 263–426.
- Sekereš, S. (1970) Govor Vuke i okolnih sela, *Zbornik za filologiju i lingvistiku*, XIII–2, 269–289.
- Sekulić, A. (1997) *Rasprave o jeziku bačkih Hrvata*, Zagreb.
- Stepanović, P. (1986) *Taxonomic Description of the Dialects of Serbs and Croats in Hungary. The Štokavian Dialect*, Budapest.
- Šamija, I. B. i Ujević, P. (2001) *Rječnik imotskoga govora*, Zagreb.
- Šimundić, M. (1971) *Govor Imotske krajine i Bekije*, Sarajevo.
- Tomljenović, Gr. (1910–1911) Bunjevački dijalekat zaleda senjskoga s osobitim obzirom na naglas, *Nastavni vjesnik*, XIX, 335–348, 401–419, 483–499, 579–604.
- Vujičić, D. – Baotić, J. (1989) O dosad nepoznatom ikavskom govoru Srba u jugozapadnoj Bosni, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 8, 163–169.
- Vukušić, S. (1981–1982) Usporedbe dvaju novoštokavskih naglašavanja – stiničkog i Daničićeva (Prilog za uporabnu normu hrvatskoga književnog jezika), *Senjski zbornik*, IX, 279–365.

PHONOLOGY OF THE NEW-ŠTOKAVIAN IKAVIAN DIALECT

Summary

The paper considers the spread of the new-štokavian ikavian dialect and its main phonological characteristics. As far as vocalism is concerned, there can be found an ikavian reflex of 'jat', sporadic examples of vocalisation of semi-vowels in weak position and a transfer of the front nasal into *a*, a transfer of *ra* into *re*, vocal reductions and nasal influence. On the other hand, in consonantism, the paper observes reflexes of the Pre-Slavic *d'*, šćakavisms – that is to say, štokavisms, the loss of *h* and *f*, the presence of *ʒ*, the loss of voicedness at the end of words, the transfer of *ž* into *r*, inconsistency of the new jotation, the transfer of *lj* into *j*, the transfer of the final *l* into *o* or *a*, the transfer of the final *m* into *n* in endings and unmodifiable words, cakavism. In otherwise new-štokavian accentuation, the paper examines examples of preservation of old falling accents outside the first syllable, preservation of the acute in some instances, consistency of the accent transfer into a proclitic and preservation of the non-accentuated lengths. There are additional observations on the genesis of that dialect. At the end of the paper, there is a list of most significant references.

Cljučne riječi: fonologija, novoštokavski ikavski dijalekt

Key words: phonology, new-štokavian ikavian dialect